

Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

Σοφία Αναστασιάδου

Κοινωνική λειτουργός-Κοινωνική παιδαγωγός

Η εισήγηση αυτή παρουσιάσθηκε στο Διεθνές Συνέδριο που οργάνωσε το Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής στην Αθήνα στις 2-7 Νοεμβρίου 1987 με θέμα:

”Κοινωνική Αλλαγή και η επίδρασή της στην Ανθρώπινη συμπεριφορά”

Η Μ ε τ α ν ά σ τ ε υ σ η , μια ζωντανή πραγματικότητα για την χώρα μας τα τελευταία 100 χρόνια περίπου αφορά έμμεσα ή άμεσα κάθε 2ο ή 3ο Έλληνα.

Στην καθημερινή πρακτική της Κοινωνικής Εργασίας η Μετανάστευση είναι ένα θέμα που απασχολεί τους συναδέλφους πειστικά πολλές φορές, με διάφορες μορφές όπως π.χ. η κοινωνική-επαγγελματική επανένταξη των Παλλиноστούντων, ή τα προβλήματα ταυτότητας, και σχολικής-επαγγελματικής αποκατάστασης των παιδιών της 2ης και 3ης γενιάς.

Με την εισήγηση αυτή, γίνεται μια προσπάθεια να φωτισθεί όσο το δυνατόν πιο σφαιρικά η Μεταναστευτική ζωή στις μεταπολεμικές συνθήκες στην Δ. Ευρώπη.

Η σχετικά συνοπτική εισήγηση θα περιοριστεί στην ενδοευρωπαϊκή μετανάστευση η οποία είναι όχι μόνο η πιο πρόσφατη, αλλά και ένα “ανοιχτό θέμα” μετά την ολοκλήρωση της ένταξης της χώρας μας στην ΕΟΚ την 1.1.1988 και την θεωρητικά ελεύθερη διακίνηση και των Ελλήνων εργαζομένων στην Κοινοτική Αγορά Εργασίας.

Στόχος λοιπόν της επιλογής αυτής είναι να δοθούν ερεθίσματα για σκέψεις γύρω από τον σύγχρονο τρόπο μετανάστευσης και τα προβλήματα που δημιουργεί στην ανθρώπινη συμπεριφορά.

Η μετανάστευση από την μία χώρα στην άλλη είναι, συνδεδεμένη με την ανθρώπινη ιστορία, με φτώχεια, πολέμους, πολιτικές διώξεις κλπ. Γενικά μπορεί να διατυπωθεί ότι οι άνθρωποι εγκαταλείπουν την πατρίδα τους για να βελτιώσουν την κατάστασή τους, κυρίως οικονομική και κοινωνική.

Από την στιγμή λοιπόν που θα εγκατασταθεί ο Μετανάστης στην άγνωστη χώρα μπαίνει σε λειτουργία ένας σχεδόν αόρατος γι' αυτόν μηχανισμός διεργασιών (*prozess*) με αποφασιστική σημασία για την καινούργια περιπέτεια της ζωής του.

Για την σύγχρονη Μετανάστευση έχουμε να κάνουμε ορισμένες παρατηρήσεις, τόσο στην Δομή της (*Struktur*) όσο και στην Λειτουργία της (*Funktion*) που αποτελούν και την βάση οικοδόμησης της Μεταναστευτικής ζωής.

Παράδειγμα αναφοράς θα είναι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία Γερμανίας, χώρα που απασχόλησε και απασχολεί σοβαρό αριθμό Ελλήνων εργαζομένων.

Το σύνθετο και πολύπλευρο του φαινομένου της μεταπολεμικής ευρωπαϊκής Μετανάστευσης, θα γίνει προσπάθεια να παρουσιασθεί μέσα από μια συνοπτική παράθεση βασικών παραμέτρων της μεταναστευτικής ζωής.

1. Ας αρχίσουμε από την "βίαιη", οικολογική, κοινωνική και πολιτιστική αλλαγή και τις ψυχοσωματικές αντιδράσεις του Μετανάστη στις ξένες για την διάρθρωση της προσωπικότητάς του συνθήκες ζωής.

2. Το διαρκές δίλημμα του Μετανάστη για ένταξη (*Integration*) ή παλινόστηση (*Reintegration*) και το ψυχολογικό άγχος (*Stress*) που συνεπάγεται αυτήν την αδιάλυτη εσωτερική σύγκρουση.

3. Την αντιμετώπιση της μετανάστευσης σαν "προσωπική αποτυχία" στην χώρα (χωριό) καταγωγής.

4. Την υπερεκτίμηση του "γοήτρου" (*Prestige*) της χώρας υποδοχής και έκπτωση του αντίστοιχου της χώρας αποστολής.

5. Την αποδυνάμωση των εργατικών αγώνων τόσο στην χώρα "εξαγωγής εργατικού δυναμικού" με την εκτόνωση της πίεσης των ανέργων, όσο και στην χώρα υποδοχής λόγω ανταγωνισμού ανάμεσα στους ντόπιους-ακρίβους, και ξένους-φθηνούς εργάτες.

6. Την επίδραση της Μετανάστευσης στην ταξική συνείδηση των εργαζομένων.

7. Τα "Γκέτο" των μεταναστών σαν απάντηση-λύση αυτών των αδιεξόδων, και στον αντίποδα τον Ρατσισμό-*Rassismus*, (που αλληλοτροφοδοτούνται) και που αυτήν την εποχή αποκτά ανησυχητικές διαστάσεις στην Δ. Ευρώπη.

Παρά τις όποιες όμως "αντιστάσεις" με τον καιρό ο Μετανάστης εθίζεται στον καινούργιο τρόπο ζωής και στα νέα μοντέλα συμπεριφοράς, όπως π.χ. ο καταναλωτισμός. Ένας "υποκαταναλωτισμός" στην ουσία που του τροφοδοτεί την εντύπωση της "καλύτερης ζωής απ' το χωριό" και τον κρατάει σ' αυτές τις χώρες με διαρκείς εκλογικεύσεις.

Συγχρόνως όμως ο Μετανάστης γνωρίζει ότι είναι "πολίτης 2ης και 3ης

κατηγορίας" και ότι είναι καταδικασμένος σε κοινωνική απομόνωση και παθητικότητα.

Βιώνει συνειδητά ή όχι, ανάλογα με τους μηχανισμούς άμυνας, που έχει θέσει σε λειτουργία, τον διαμελισμό-κατακερματισμό της προσωπικότητάς του. Έχουμε λοιπόν μπροστά μας έναν άνθρωπο που αλλοιώνεται και ζει, και αλλοιώνεται επενδύει. Τόσο οικονομικά π.χ. χτίζει σπίτι στο χωριό, όσο και συναισθηματικά, μια και η μισή, αν όχι όλη η οικογένειά του, οι φίλοι, και τα γενικότερα ενδιαφέροντά του είναι στην "πατρίδα".

Ο σύγχρονος λοιπόν Μετανάστης-Εργάτης δεν είναι αποξενωμένος μόνο από το "προϊόν που παράγει" αλλά κι από την ίδια του την ζωή...

Το Πλατωνικό μοντέλο της ανθρώπινης υπόστασης: —Ο άνθρωπος είναι Πολιτικό Όν— δεν θα πρέπει να έχει για τους απογόνους του μεγάλη σημασία όπως θέλουν να ορίζουν οι υποστηρικτές της Μετανάστευσης.

Σήμερα, μετά από 30 χρόνια Μεταναστευτικής πρακτικής εμπειρίας στον Δυτικοευρωπαϊκό χώρο είμαστε σε θέση να κάνουμε αρκετές διαπιστώσεις αλλά και προβλέψεις για το μέλλον της μέχρι σήμερα ουσιαστικά αναλοίωτης μεταναστευτικής πολιτικής των Δ. Ευρωπαϊκών χωρών.

Η πολιτική αυτή συνδέεται με την ανάπτυξη οικονομική πρόοδο, και βελτίωση του βιοτικού επιπέδου της ζωής των χωρών αποστολής και υποδοχής.

Αν όμως ο στόχος αυτός ως ένα σημείο πραγματοποιήθηκε και με την εργασιακή συμμετοχή των ξένων εργατών στις χώρες υποδοχής, δεν μπορούμε με την ίδια αισιοδοξία να ερευνούμε τις "πατρίδες" των εργατών.

Η μη ικανοποιητική ανάπτυξη των χωρών αποστολής επιβεβαιώνεται κυρίως από δύο λόγους:

- 1) Την απουσία οργανωμένης επιστροφής των εργατών στην πατρίδα τους, όπως ακριβώς έφυγαν, οργανωμένα και προγραμματισμένα, και
- 2) Την συνεχώς αυξανόμενη ανεργία και υποαπασχόληση στις χώρες αποστολής με μαζικές τάσεις μετανάστευσης.

Έχει ενδιαφέρον εδώ να υπογραμμίσουμε την κύρια διαφορά της μετανάστευσης στην Δ. Ευρώπη από την υπερωκεάνεια.

Ο ευρωπαίος Μετανάστης δεν "προτίθεται" να εγκατασταθεί μόνιμα στην χώρα υποδοχής, αλλά να εργασθεί εκεί ένα ορισμένο χρονικό διάστημα, γι' αυτό ονομάζεται "φιλοξενούμενος εργάτης" (*Gastarbeiter*).

"Με τον μύθο της επιστροφής" λέει ο Όμηρος, "συγκρατήθηκαν οι Έλληνες στα τείχη της Τροίας αναμένοντας πάντα το νόστο και τον αναθρόσκωντα καπνό".

Η προγραμματισμένη προσωρινή παραμονή του εργάτη στη χώρα εργασίας είναι η καινοτομία της σύγχρονης μετανάστευσης για λόγους εργασίας. Οι Βορειοευρωπαϊκές χώρες δεν επιθυμούν μέσα από την παρουσία των ξένων εργατών να λύσουν και δημογραφικά τους προβλήματα, όπως στο παρελθόν η Β. Αμερική, Καναδάς, Αυστραλία.

Αν και έχουν πάρα πολλά, όπως είναι η πτώση της γεννητικότητας, γερασμένοι πληθυσμοί κ.λ.π. Μάλιστα συμβαίνει το αντίθετο. Η θέση της επίσημης Ομοσπονδιακής Γερμανικής Κυβέρνησης είναι χαρακτηριστική και για την υπόλοιπη Δ. Ευρώπη, που δηλώνει: " Δ ε ν ε ί μ α σ τ ε μ ε - τ α ν α σ τ ε υ τ ι κ ή χ ώ ρ α ".

Η χώρα υποδοχής ενδιαφέρεται μόνο για την εργατική δύναμη και ικανότητα που λειτουργεί σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο της ανθρώπινης ζωής, την ηλικία των 18-20 έως 50-55 ετών.

Το μονοετές συμβόλαιο εργασίας και παραμονής υπήρξε η πρώτη φάση διακίνησης, με παντελή απουσία υποδομής υποδοχής των ξένων εργατών στις χώρες αυτές.

Ειδικά οι κρατικοί φορείς στην φάση αυτή μένουν τελείως αδρανείς, και μόνο οι εργοδότες έχουν αναλάβει την στεγαστική, και υποτυπώδη μέριμνα των εργατών τους. Το κράτος όμως με επίσημη διακρατική συμφωνία (Ελληνογερμανική συμφωνία του 1960) επέλεξε και ενέκρινε με ειδικές επιτροπές την διακίνηση των Ελλήνων στην Ο.Δ. Γερμανίας.

Πολύ αργότερα όταν αυξήθηκαν τα προβλήματα των εργατών δραστηριοποιήθηκαν οι αρμόδιοι κρατικοί και εκκλησιαστικοί φορείς, με ειδικά προγράμματα χαρακτήρα "Πρώτων Βοηθειών" ή "Πυροσβεστικής Υπηρεσίας" έντονα δηλαδή προσωρινά και ευκαιριακά.

Ως σήμερα μετά 30 χρόνια παρουσίας ξένων εργατών στην Δ. Ευρώπη η δημιουργία υποδομής παραμένει μόνιμο και βασικό αίτημα των ξένων εργατών και των οικογενειών τους, με πρωταρχικό το αίτημα για συμμετοχή στις Δημοτικές εκλογές στον χώρο που ζουν και εργάζονται. Επίσης ζητούν την αναγνώριση των εκλεγμένων μαζικών φορέων τους, όπως π.χ. τις Ελληνικές Κοινότητες.

Αξίζει να κάνουμε λίγες ακόμα διαπιστώσεις στο θέμα της προσωρινότητας που σήμερα μέσα από την "κομπή" ορολογία της ΕΟΚ λέγεται "Ελεύθερη Διακίνηση Εργαζομένων".

Σε όλους είναι γνωστό πως κανένας εργαζόμενος, πολύ περισσότερο ένας ξένος εργάτης δεν μπόρεσε και δεν μπορεί να αλλάξει την οικονομική και κοινωνική του κατάσταση με την εργασία μόνο 5 ή 10 χρόνων σε όσες οικονομίες και στερήσεις κι αν υποβάλλει τον εαυτό του. Η προσωρινότητα λοιπόν στην ουσία γίνεται μονιμότητα 5-20 ετών, με απεγνωσμένα καμιά φορά ενδιάμεσα διαλλείματα άκαρπων προσπαθειών, παλλινόστησης.

Στην ηλικία όμως των 20-35 χρόνων ο άνθρωπος δεν είναι μόνο στην ακμή της εργασιακής απόδοσης, είναι και στην ηλικία της δημιουργίας οικογένειας και της απόκτησης απογόνων.

Η ανθρώπινη αυτή ανάγκη και δικαίωμα των εργατών για συνέχιση της ομαλής οικογενειακής τους ζωής αγνοήθηκε και καταπιέστηκε όσο καμιά άλλη από τους δημιουργούς και υποστηρικτές της μοντέρνας Ευρωπαϊκής μετανάστευσης.

Τις λύσεις που αναγκάστηκαν να δώσουν οι ίδιοι οι μετανάστες τις χαρακτηρίζει το ευκαιριακό, σπασμωδικό και βέβαια η ανακολουθία. Αποτέλεσμα

η οικογένεια του μετανάστη να υποστεί βαρεία πλήγματα στην γενικότερη λειτουργικότητά της με αποκορύφωμα τα προβλήματα ταυτοτήτας (*Identität*) και επαγγελματικής αποκατάστασης της δεύτερης και τρίτης γενιάς.

Εδώ έχουμε έντονο το φαινόμενο αποδυνάμωσης ή και διάλυσης των παραδοσιακών προστατευτικών δομών της οικογένειας, που αδυνατεί να λειτουργήσει εποικοδομητικά για τα μέλη της μια και βρίσκεται εκτός τόπου και χρόνου, και συγχρόνως την άρνηση της νέας κοινωνίας, Δ. Ευρώπη, να παραχωρήσει ίσα κοινωνικά δικαιώματα στους αλλοδαπούς, εργάτες (Κοινωνική Υποδομή-Κοινωνικές παροχές) όπως έχει θεσμοθετήσει για τους υπηκόους της.

Μετά την αναφορά στην "προσωρινότητα" έχουν μια δεύτερη σταθερά, το Νομικό καθεστώς μέσα στο οποίο ζουν και εργάζονται οι ξένοι εργάτες. Η Ομ. Δημ. της Γερμανίας έχει ένα νόμο περί αλλοδαπών που επικρεμάται μονίμως απειλητικά πάνω από τα κεφάλια των εργαζομένων. Ακόμα και για εκείνους που έχουν αποφασίσει να ζήσουν μόνιμα στην Ο.Δ. Γερμανία.

Οι παράγραφοι 10 και 11 που αφορούν την απέλαση, ορίζουν:

Ένας αλλοδαπός μπορεί να απελαθεί όταν:

— Απειλεί την ελεύθερη δημοκρατική τάξη και την ασφάλεια της Ο.Δ. Γερμανίας, και η παρουσία του επηρεάζει σημαντικά συμφέροντα της Ο.Δ. Γερμανίας. Διάταξη ασαφής και επικίνδυνη για τον Μετανάστη.

Στην συνέχεια έχει ενδιαφέρον να ανατρέξουμε στις συμφωνίες που ορίζει το Κοινοτικό Δίκαιο για την ελεύθερη διακίνηση των εργαζομένων.

Θα συναντήσουμε λοιπόν στο άρθρο 48: Κοινωνική ασφάλιση μεταναστών, (Κεφάλαιο: Κοινωνική Πολιτική) να περιορίζονται τα δικαιώματα και οι παροχές προς τους ξένους εργάτες για λόγους Δημόσιας Τάξης, Ασφάλειας και υγείας των κρατών υποδοχής.

Ο νόμος λοιπόν περί αλλοδαπών της Ο.Δ. Γερμανίας και το Κοινοτικό Δίκαιο εκφράζουν κατά τη νομική ορολογία την ίδια βούληση του νομοθέτη. Απλά μεταφραζόμενο αυτό σημαίνει την διαφοροποίηση των τοπικών κρατικών συμφερόντων από τα συμφέροντα μιας συγκεκριμένης μερίδας κατοίκων των χωρών αυτών, δηλαδή τους "φιλοξενούμενους εργάτες".

Εδώ είναι ολοφάνερη η νομιμοποίηση και μονιμοποίηση της εχθρικής στάσης των κρατών προς τους ξένους εργάτες.

Ακόμα, κανένας Κοινοτικός νόμος δεν εμποδίζει τις χώρες μέλη να αναζητήσουν εργάτες σε χώρες μη μέλη, όπως είναι ο "τρίτος κόσμος" όπου τα δικαιώματα των εργατών είναι λιγότερα και αφήνουν ελεύθερη την επιλογή στους εργοδότες να προσλάβουν τον φθηνότερο εργάτη.

Η χώρα μας κάνει χρήση αυτής της δυνατότητας προσλαμβάνοντας εργάτες από τον Τρίτο Κόσμο, Πακιστάν Φιλιππίνες κ.λ.π. Και όλοι γνωρίζουμε, ή καλύτερα "δεν θέλουμε να γνωρίζουμε" τις συνθήκες εργασίας αυτών των ανθρώπων εδώ...

Μια τρίτη σταθερά είναι η ουσιαστική αδιαφορία του Ελληνικού κρά-

τους για τις συνθήκες ζωής των Μεταναστών. (Πέραν βέβαια από το "ουσιαστικότατο" ενδιαφέρον του Ελληνικού κράτους για το συνάλλαγμα).

Είναι χαρακτηριστικό ότι ενώ ακόμα και στο Σύνταγμα του 1975 αναφέρεται ρητά στο άρθρο 108: "Το Κράτος μεριμνά για την ζωή του απόδημου Ελληνισμού και την διατήρηση των δεσμών του με την μητέρα πατρίδα".

Επίσης μεριμνά για την παιδεία και την κοινωνική και επαγγελματική προαγωγή των εκτός της Επικράτειας εργαζομένων Ελλήνων". Και στο άρθρο 51 παρ. 4 ρυθμίζει ένα ακόμα ειδικό ζήτημα, το "δικαίωμα της ψήφου των εκτός Επικράτειας πολιτών. Προβλέποντας πως νόμος δύναται να ορίσει τα της ασκήσεως του εκλογικού δικαιώματος υπό των εκτός Επικράτειας ευρισκομένων ομογενών". Άρθρο βέβαια με γενική θεματική εμβέλια, εν τούτοις δεν έχουμε στην πρακτική των τελευταίων τουλάχιστον χρόνων την ανάλογη νομοθετική συμμόρφωση του νομοθέτη στην συνταγματική αυτή επιταγή.

Για το τεράστιο πρόβλημα της πολιτικής υποβάθμισης των αποδήμων εργατών στη Δ. Ευρώπη, τώρα μόνο γίνονται γενικές και αόριστες συζητήσεις για τη ρύθμισή του στους διακανονισμούς της ΕΟΚ.

Ο σύγχρονος ευρωπαίος εργάτης ζει και εργάζεται σε μια χώρα χωρίς δικαιώματα πολιτικών επιλογών, (άρα δεν "μετράει" και για τους πολιτικούς των χωρών αυτών) αλλά και στην χώρα όπου τυπικά διατηρεί αυτά τα δικαιώματα δεν μπορεί ουσιαστικά να τα ασκήσει...

Ειδικά για την Ο.Δ. της Γερμανίας έχουμε να κάνουμε ακόμα μια παρατήρηση. Κρατικές-Θρησκευτικές και ομάδες πρωτοβουλίας των πολιτών διαμαρτύρονται κατά καιρούς για το *Apartheid* της Ν. Αφρικής, μέσα όμως στην ίδια την πατρίδα τους περίπου 5 εκατομμύρια "φιλοξενοούμενοι εργάτες" ζουν κάτω από τις ίδιες σχεδόν πολιτικές συνθήκες...

Θα λέγαμε κλείνοντας το κεφάλαιο αυτό πως η Ευρωπαϊκή Αγορά Εργασίας δεν μπορεί για πολλά χρόνια ακόμα να διασπά την ανθρώπινη υπόσταση και να στερεί στους εργαζομένους την σύγχρονη,

- Οικονομική
- Πολιτική, και
- Κοινωνική

ολοκλήρωση και ενσωμάτωση, χωρίς δυσάρεστες επιπτώσεις και για τις δύο πλευρές...

2.

Αυτό, λοιπόν είναι σε πολύ γενικές γραμμές το κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο της ζωής του Εργάτη-Μετανάστη.

Τώρα βέβαια στα ερωτήματα όπως:

- πώς αντιδρά; και
- πώς συμπεριφέρεται;

έχουν ίσως ήδη δοθεί αρκετές απαντήσεις, αλλά θα λέγαμε ακόμα πως αντιδρά με τον ίδιο σύνθετο και πολύπλοκο τρόπο που χαρακτηρίζει και την ορ-

γάνωση της μεταναστευτικής του ζωής.

Αν ανατρέξουμε στην Ψυχολογία θα πληροφορηθούμε ότι:

"Η ανθρώπινη συμπεριφορά είναι η αντίδραση σε εσωτερικά και εξωτερικά ερεθίσματα".

Ο σύγχρονος Μετανάστης είναι ένας καινούργιος κοινωνικός ρόλος, που τον προσδιορίζουν αντικειμενικοί και υποκειμενικοί παράγοντες.

Ο ίδιος κατά την διάρκεια της Μετανάστευσης διέρχεται πολλά στάδια για να καταλήξει σε μια παθητική αποδοχή "της μοίρας του" τις πιο πολλές φορές, διαπιστώνει με πίκρα ότι οι επιθυμίες του δεν εκπληρώθηκαν ότι χάνει καθημερινά την αρχική του ταυτότητα, και ζει με μια "άλλη" (του Μετανάστη) που δεν αναγνωρίζεται και πολλές φορές υποτιμάται.

Χάνει το σύστημα αξιών της γενέτειράς του και συνήθως δεν καταφέρνει να αποκτήσει κάποιο άλλο, με λειτουργικότητα και γι' αυτόν και για την κοινότητα στην οποία ζει και εργάζεται.

Τραυματίζεται η αυτοεκτίμησή του σε μια κοινωνία όπου έχει "μικρή αξία", μια κοινωνία που τους εκτιμά όσο έχει οικονομικό όφελος, διαφορετικά τους απορρίπτει.

Κερδίζει βέβαια τις πιο πολλές φορές χρήματα, το αντίτιμο όμως που "πληρώνει" είναι δυσανάλογο, π.χ. χάνει πρόωρα την ψυχική και σωματική του υγεία, και ελάχιστα "χαίρεται" στην καθημερινή του μεταναστευτική ζωή.

Πολλοί μετανάστες της 1ης γενιάς κυρίως αναζητούν τη "λύτρωση" στην επιστροφή στην πατρίδα. Συχνά όμως τους παλινοστούντες τους περιμένει ένα νέο Σοκ (*Schock*) και παραμένουν και στη γενέτειρά τους "ξένοι" για πολύ καιρό...

Η Μετανάστευση ή η "Διακίνηση εργαζομένων" στην σύγχρονη Δ. Ευρώπη έχει ακόμα πολλές διαστάσεις και μια δυναμική που δεν έχει ικανοποιητικά ερευνηθεί.

Μπορούμε όμως, να παρατηρήσουμε πως η Μετανάστευση δεν επιδρά μονόπλευρα, μόνο στους ξένους εργάτες.

Η χώρα (οι χώρες) υποδοχής, οι λαοί της Δ. Ευρώπης καθημερινά αντιμετωπίζουν τους "ξένους" στον χώρο της δουλειάς και κατοικίας. Ανάλογα με την ιδεολογική τοποθέτησή τους απέναντι σ' αυτούς "εισπράττουν" μηνύματα θετικά ή αρνητικά.

Η *de facto* βέβαια περιθωριοποίηση των ξένων λειτουργεί στο σύνολό της αρνητικά γι' αυτούς. Αντίθετα βοηθάει την αυστηρά ιεραρχημένη αστική Δ. Ευρωπαϊκή κοινωνία να "προβάλει" μέσα από την "προσωρινή" παρουσία των ξένων (Νοτίων κυρίως) τα συναισθήματα υπεροχής, επιτυχίας, κοινωνικής, επαγγελματικής προόδου, που έχουν κατακτήσει οι πολίτες της, και τόσο έχουν ανάγκη να επιδείξουν...

Ειδικά η Ο.Δ. Γερμανίας με το περίφημο "Γερμανικό Θαύμα" κατάφερε να βγει ως νικήτρια από την απομόνωση στην οποία είχε περιέλθει μετά την ήττα της στον 2ο Παγκόσμιο Πόλεμο.

Ο Έλληνας μετανάστης της 1ης γενιάς, όσο κι αν τονώνει την Εθνική

του συνείδηση συνεχίζοντας την παράδοση του τόπου του, και επιμένοντας απεγνωσμένα στην δημιουργία ελληνικών σχολείων, εκκλησιών και λοιπών κέντρων ελληνικού πολιτισμού, επιβραδύνει μόνο την (*Assimilation*) αφομοίωση στο ξένο περιβάλλον.

Ο ίδιος χωρίς να το θέλει ή και να το έχει συνειδητοποιήσει με τον ένα ή άλλο τρόπο γίνεται προπομπός-πρωτοπόρος μεταφοράς του "Νέοις τριτοπλουζών" που σιγά-σιγά τείνει να κυριαρχήσει και να ισοπεδώσει και πολιτιστικά την Δ. Ευρώπη.

Η κοινωνία στην οποία ζει, λειτουργεί κάτω από αμείληκτους ανταγωνιστικούς νόμους με βάση την αρχή της απόδοσης. Η χαμηλή επαγγελματική του εκπαίδευση (ανειδίκευτοι εργάτες) τον θέτει σε κίνδυνο αχρήστευσης (ανεργία) σε κάθε νέα διαρθρωτική μεταβολή στις χώρες με υψηλή βιομηχανική τεχνολογία, όπου η τεχνική πρόοδος είναι ταχύτατη.

Ποιο είναι, λοιπόν το μέλλον της ενδοευρωπαϊκής μεταναστευσης;

Σίγουρα την τελευταία λέξη την έχουν οι ανεπτυγμένες χώρες υποδοχής, που αυτήν την στιγμή κάθε άλλο παρά η εισαγωγή εργαζομένων τους απασχολεί! Η ανεργία των χωρών της ΕΟΚ, 15 εκ. περίπου, και η επιτακτική ανάγκη μεγαλύτερης αυτοματοποίησης-*Rationalisierung* έχουν γι' αυτούς προτεραιότητα...

Για την Ελλάδα, χώρα με "θλιβερή" παράδοση στην Μετανάστευση, δεν μπορούμε να προβλέψουμε πώς θα αντιδράσει στις όλο και πιο περίπλοκες μεταναστευτικές συνθήκες.

Τα ερωτήματα όμως που μπορούμε να θέσουμε είναι:

— Αν θέλω να χτίσω ένα σπίτι πρέπει να ξενητεύομαι; (για να μη το κατοικήσω ίσως ποτέ...).

— Αν επιθυμώ να μορφώσω τα παιδιά μου πρέπει να ξενητεύομαι; (με τον κίνδυνο να τα "χάσω"...).

— Αν δικαιούμαι μια καλύτερη ζωή πρέπει να ξενητεύομαι; (για να μην την "ζήσω" ίσως ποτέ...).

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. HARTMUT ESSER

"*Aspekte der Wanderungssoziologie*"

Verlag: *Duchterhand*

Darmstadt-1980

2. GUNTER WALLRAFF

"*Ganz Muten*"

Kiepenheuer und Witsch

Koln-W. Germany-1985

3. ANDREAS ZOGRIFOY

"*Zwischen zwei Kulturen*"

-Griechische Kinder in der Bundesrepublik.

Verlag: ISS Materialien 19,

Frankfurt 1981.

4. ΑΧ, ΜΗΤΣΟΣ

"Η προσχώρηση στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες".

Τα κείμενα της συμφωνίας.

Εκδόσεις Σύγχρονα θέματα.

Θεσσαλονίκη-1981.

5. Τ.Α. ΚΟΛΛΑΡΟΥ—Λ.Μ. ΜΟΥΣΟΥΡΟΥ

"Παλλινόστηση".

Έκδοση Κέντρο Ανθρωπιστικών Σπουδών και Ερευνών.

Αθήνα 1980.

6. Δρ. Χ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ, Νευρολόγος-Ψυχίατρος.

"Ο ρόλος των ψυχοκοινωνικών παραγόντων στη δημιουργία και εξέλιξη των ψυχικών παθήσεων στους παλιννοστούντες Μετανάστες".

Εισήγηση στο Σεμινάριο "Παλιννόστηση και Υγεία".

8.9.10/10/1987.

— Ινστιτούτο *Goethe*

— Κέντρο Συμπαράστασης Παλιννοστούντων Μεταναστών.

— Υπουργ. Υγείας Πρόνοιας και Κοινων. Ασφαλίσεων.
